

Zeměpis

přehled učiva

pro základní školy a víceletá gymnázia

Nakladatelství Fraus 2008

O čem je zeměpis

- O globalizaci
- O vyspělosti zemí
- O integraci zemí
- O kulturní rozmanitosti
- O migraci a osídlení
- O zemědělství a průmyslu
- O dopravě
- O službách a cestovním ruchu
- O změnách klimatu a přírodních katastrofách
- O rozmanitosti přírody
- O významu a využití geografie

O GLOBALIZACI

Globalizace

Globalizace – unikátní příležitost, anebo hrozba současného světa?	Globalizace znamená zintenzivňující se a zrychlující se propojování na celosvětové úrovni. V současnosti se dotýká většiny oblastí lidského života. Nejvýznamnější pozitivní dopady globalizace plynou ze skutečnosti, že výrazně ulehčuje přístup k informacím, znalostem, moderním technologiím a dalším inovacím.	Časoprostorové smršťování světa; globální vesnice.
Globalizace z různých úhlů pohledu	Globalizační procesy a jejich dopady můžeme sledovat v řadě oblastí našeho života, v ekonomice, politice, v sociální a kulturní sféře. Dopady globalizace jsou jak pozitivní, tak i negativní. Vytvořit pravidla pro spravedlivější rozdělování přínosů globalizace tak, aby nedocházelo k neúnosnému narůstání rozdílů mezi lidmi a regiony a k neudržitelným změnám životního prostředí, je jednou z nejdůležitějších výzev pro lidstvo do budoucnosti.	Nadnárodní společnosti (korporace); nadnárodní instituce (OSN, Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Světová obchodní organizace); globální společnost; ekologické instituce; nevládní instituce; alternativní globalizace.

O VYSPĚLOSTI ZEMÍ

Rozdíly ve vyspělosti zemí

Dělení zemí světa podle vyspělosti	Pro srovnání vyspělosti zemí světa se nejčastěji používá hodnota HDP na obyvatele. Tento ukazatel však nezohledňuje řadu skutečností, např. kvalifikovanou pracovní sílu. Proto je sestavován index lidského rozvoje, zahrnující i neekonomické ukazatele, např. vzdělanost nebo úroveň zdravotní péče. Rozdíly ve vyspělosti zemí se vyskytují v celosvětovém rámci (bohatý Sever a chudý Jih), mezi zeměmi uvnitř těchto dvou typů i uvnitř jednotlivých států.	HDP podle směnného kurzu, HDP podle parity kupní síly; HNP, spotřební koš; ILR; jádrová oblast světa; globální periferie.
Překážky rozvoje chudých zemí	Za hlavní příčiny nerovností mezi státy jsou považovány: vliv fyzickogeografických faktorů; existence kvalitních institucí zajišťujících stabilní prostředí pro rozvoj hospodářství; volba vhodné rozvojové politiky; globální rozložení politické a ekonomické moci.	Produktivita hospodářství, technologická zaostalost, podpora ekonomického rozvoje, ochrana vlastnických práv; globální rozvojová politika.
Co je chudoba a co s ní souvisí?	Chudoba úzce souvisí s problémy se zajištěním výživy obyvatelstva na Zemi. Podle údajů OSN soustavně hladoví ve světě pět set miliónů lidí a více než miliarda trpí nedostatkem potravy. Tyto problémy podporuje zahraniční zadluženost zaostalých zemí.	Extrémní chudoba; samozásobitelské zemědělství; bludný kruh chudoby; zelená revoluce, humanitární pomoc.
Regionální nerovnosti a jejich vývoj	V současné době je extrémní úroveň globálních nerovností velmi zřetelná. Obecně mají lidé z rozvojových zemí o poznání menší šanci svobodně rozhodovat a vlastním úsilím ovlivňovat svůj život i životy svých dětí než lidé z rozvinutého světa globálního Severu.	Humanitární a rozvojové organizace; adopce na dálku.

O INTEGRACI ZEMÍ

Integrace zemí

Kolonizace světa	Kolonialismus představuje rozšiřování svrchovanosti určitého státu na jiné oblasti. Důvodem je zpravidla snaha o posílení vlastní ekonomiky (zdroje surovin, levná pracovní síla, odbytiště výrobků apod.).	Kryštof Kolumbus, Vasco da Gama, Fernão de Magalhães, James Cook.
Doznívání kolonizace a počátek dekolonizace světa	Kolonizace světa byla spojena nejen s politickým ovládnutím nových území Evropany, ale i se zaváděním vyspělejších technologií v zaostalých koloniích. Skoková modernizace měla řadu negativních dopadů, které doposud přetrvávají. Některé bývalé kolonie jsou stále ekonomicky závislé na mateřské koloniální mocnosti. Ta většinou bývá také zdrojem rozvojové pomoci.	Neokolonialismus; Commonwealth.
Proč státy vytvářejí mezinárodní organizace a integrace?	Státy vytvářejí mezinárodní organizace za účelem efektivnějšího využívání lidského potenciálu, nerostného bohatství, finančních prostředků či vojenských sil.	Integrace zemí: ekonomické; politické; vojenské.

INTEGRACE ZEMÍ

Ekonomické integrace

- 1** Země tzv. eurozóny používají jednotnou měnu – euro. Bankovky jsou společné pro všechny státy, jen mince se liší. Lícovou stranu mají mince shodnou, podobu rubových stran si zvolil každý stát sám. Podle motivů na vyobrazených rubových stranách urči, kterému státu mince patří.

- 2** Jakým počtem komisařů jsou zastoupeny jednotlivé státy EU v Evropské komisi?
- a) Každý stát zastupuje jeden komisař.
 - b) Poměrné zastoupení podle počtu obyvatel v jednotlivých státech.
 - c) Zastoupení se mění podle délky členství v EU.
- 3** Je pro Česko výhodnější obchodovat s Francií, nebo s USA? Zdůvodni své rozhodnutí.

.....
.....

- 4** Vyškrtni státy, které nepatří do organizace OPEC:

Alžírsko	USA	Indie	Venezuela	Ekvádor
Francie	Japonsko	JAR	Austrálie	Irák

Vojenské a politické mezinárodní organizace

- 1** Rada bezpečnosti (RB) je nejmocnějším orgánem OSN.

- Kolik má členů?
- Kolik má **stálých** členů?
- Které státy to jsou?
-
-
- Čím se liší od ostatních členů RB?.....

KULTURNÍ ROZMANITOST LIDSTVA

Lidská práva v současném světě

- 1** Lidem bojujícím proti bezpráví se říká bojovníci za lidská práva. Na obrázcích vidíš některé z nich. K jejich portrétům připiš jména a zaměření na určitou oblast lidských práv.

.....

.....

- 2** Přečti si článek o státu Nezemě a podtrhni případy bezpráví a porušení lidských práv.

Na ostrově Nezemě vládl jeden diktátor, který dva roky po svém zvolení do funkce prezidenta rozebral parlament a ústavní soud, přizpůsobil ústavu svým představám a soustředil do svých rukou veškerou moc ve státě. Kroky, které od té doby podnikl, zmrazily politický vývoj v zemi a vyhnaly z ní řadu politických odpůrců diktatury.

Lidé v Nezemě žijí v atmosféře strachu a lhostejnosti. Skoro každý, kdo projeví svůj svobodný názor, skončí ve stísněné vězeňské cele, kde se o trochu špinavé vody dělí s kriminálníky a šváby. Každý den se lidé z dusivé atmosféry uličních výborů a kádrování snaží všemi možnými způsoby uprchnout. Ze zoufalství raději volí útěk z ostrova – čtvrtina při pokusu o útěk utone.

Vypiš, které další projevy považuješ za porušování lidských práv.

.....

.....

.....

.....

- 3** Představ si, že ses stal(a) prezidentem (prezidentkou) republiky. Tvým prvním úkolem je navrhnout základní body, které zajistí demokracii ve státě a budou zahrnuty v nové ústavě.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DOPRAVA

Kontinentální a vnitrostátní přepravy

1 Doplně světová nej:-

Nejhustší železniční síť mají vyspělé země západní Stát s nejdelší železniční sítí na světě jsou, které mají téměř 300 tisíc km železnic. Nejdelší železniční trať na světě je
v Je dlouhá téměř 9 500 km. Nejvýše položenou železniční trať má ve výšce metrů.

2 První tranzitní koridor a trať transevropské železniční sítě nákladní dopravy vede městy: Ústí nad Labem, Lovosice, Kralupy nad Vltavou, Praha, Kolín, Choceň, Česká Třebová, Svitavy, Brno a Břeclav. Se kterými dálnicemi je tento koridor spjat?

.....

3 Podtrhni sídla, do nichž se můžeš přepravit rychlovlakem Pendolino přímým spojem z Prahy:

Pardubice

Brno

Břeclav

Vídeň

Hohenau

Drážďany

Katovice

Řím

Hradec Králové

Ústí nad Labem

Olomouc

Ostrava

Plzeň

Bratislava

4 Které dálnice v Česku jsou součástí transevropské sítě na uvedených trasách?

- Katovice–Bohumín–Ostrava–Brno–Vídeň
- Norimberk–Drážďany–Praha–Brno–Břeclav–Bratislava–Sofie–Istanbul

5 Na silnicích světa můžeš spatřit různá zajímavá vozidla. Vypiš státy, kde se můžeš setkat s těmito dopravními prostředky.

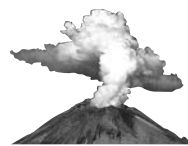
.....

.....

.....

.....

ČLOVĚK A PŘÍRODNÍ KATASTROFY

8 Do obrysové mapy světa vyznač různými barvami:

- ☐ oblasti se zvýšeným rizikem vzniku zemětřesení;
- ☐ oblasti se zvýšeným rizikem sopečné činnosti;
- ☐ oblasti ohrožené tropickými cyklóny;
- ☐ oblasti ohrožené vlnami tsunami.

9 Lidé stavějí své domy i v oblastech, kde je výskyt přírodní katastrofy pravděpodobný. Popiš, které nebezpečí hrozí obyvatelům žijícím na místech zachycených na jednotlivých obrázcích.

Hřensko

Neapol

New Orleans

San Francisco

.....			
.....			
.....			

10 Ke každému piktogramu napiš telefonní číslo, na něž zavoláš v případě nouze.

Doplň univerzální číslo, které se používá při tísňovém volání:

.....

.....

.....